

In memoriam

Dominykas Urbas

Vilnius, 1996 rugpjūčio 9

Versti - tai kurti. Toks kūrėjas menininkas ir buvo Dominykas Urbas. Jo gyvybė užgeso karštą rugpjūčio dieną. Be kančių, tyliau už tylą, neįjuntamai.

Savo 88-erių metų šešias dešimtis D.Urbas praleido už stalo su plunksnakočiu, kasdien dovanojamas brangius savo puslapius žmonėms, kuriuos taip mylėjo. Mokėjo daug kalbų, tad vien verstų knygų išleido keliasdešimt. "Sudėjęs visas knygas, kurias verčiau ir redagavau, susidaro jų ant lentynos keturi metrai", - prisiminė davė vertėjas.

Vertė iš rusų, lenkų, latvių, vokiečių, jidiš bei prancūzų kalbų. Ir ne vidutinius, o pasaulinės literatūros kūrinius pasirinkdavo, kaip gerb. A.Druktenis paminėjo lydinč velionį. Ir būtinai sunkiausiai verčianus, nes vertėjų visada vilioje viliodavo sudėtingi darbai, ne kiekvienam įveikiami. Čia būtina paminėti Fr.Rable (apie 1494-1553) satyrinę alegoriją "Gargantua ir Pantagruelis", dėl kurios senovinio dialekto nė vienas lietuvių vertėju nepavyko knygos iki galo išversti. Tik D.Urbas 1970 m. pirmasis išleido pilną, pusdevinto šimto puslapių nemirtingąjį Renesanso šedevrą. D.Urbas išversdavo tekstą taip, tarsi jis būtų autorius rašytas lietuvių kalba: vos įžvelgiamą svetimos kalbos siūlęį sugebėdavo jautriai nutiesti į gimtąją, nenuvertindamas autoriaus teksto, taikliai pakeisdamas jį lietuvių kalbos atitikmenimis. D.Urbas - visuomet antrasis kūrinių autorius, didžio talento tekstologas, maksimaliai suartinantis kūrėją ir skaitytoją.

Sovietmečio konjunktūra diktavo savąjį leidybos programą. D.Urbas, įpratęs ikikariniais laikais rinktis jam geidžiamą literatūrą, buvo smarkiai varžomas.

1976 m. "Vaga" išleido nepakartojamai D.Urbo išverstas H.K. Anderseno "Pasakas ir istorijas" - didžio atgaivą skaitytojų širdims. Atrodė, kad Ander-

senas pirmą kartą taip skardžiai, atvirai ir raiškiai prabilo Lietuvoje.

K.Paustovskis vienos Anderseno knygos įvadė prisimena savo vaikystės sapną naujojo šimtmečio naktį (1899 12 31). Esą į jo kambarį rūsyje nusileido Didysis Pasakininkas ir, šelmiškai mirktelėjęs, padovanuoja berniukui sniego baltumo rožę, kuri paskleidė neregėtą sidahrinį švytėjimą, o nuo byrantių žemėn rožės lapelių skambėjo keisti, lėti garsai.

Sidabrinės rožės Dominykui Urbui už "Pasakas ir istorijas" aš neradau, bet sniego baltumo - įteikiu. Tokia buvo mudviejų pažintis. Dabar, prabėgus dvidešimčiai metų, vel turėjau ieškoti sniego baltumo rožių, bet jau šermeninių, paskuiniųjų šiaupus pasaulio.

Ne sykį D.Urbas prisimindavo ypatingą judviečių su žmona Amalija gyvenimo atvejį - jų namuose kartą per metus būdavo "atvirų durų" diena. Šviesioji Amalija Urbienė, Dominyko studijų bendramokslė, taip pat filologė, bandžiusi rašyti etnografinėmis temomis, yra gimusi vienais metais ir viena diena vėliau už būsimąjį vyrą. Taigi abiejų gimtadieniai (gegužės 14-q ir 15-q) būdavo sujungiami gegužės 14-osios vakarą. "Tada pas mus susirenka visa mūsų šeimynėlė, - rašo D.Urbas 1993 m. "Santaroje". - Vaikų ketvertas, anūky ašiuonetas, proanūkęs kolei kas tik dvi. O kai visas mūsų pulkelis su-

sirenka, kad matytumėt, kiek čia smagumo ir, kas be ko, - triukšmo!"

Bet durys ne vien giminei atviros būdavo: lankėsi ir šios šeimos mylėtojai pasisemti išminties, pasimėgauti šmaikščiu šeimnininko sąmojumi, plačiai garsėjusiu visuomenėje, pasišildyti gerųjų namų spinduliais.

Vertimais D.Urbas neapsiribodavo: Lietuvai visada stigo rankų, širdžių, protų. Nerimastingas Dominykas buvo gyvybingiausias kultūros puoselėtojas, dvigubins dienas ir valandas, aprėpdamas daugelį kultūros sričių.

Nuo 1932 m. jis "Sakalo" leidyklos redaktorius, vėliau Kaune ir Panevėžyje - kraštotyros veikėjas, straipsnių literatūros, istorijos, tekstologijos temomis autorius, pedagogas Panevėžyje, Lietuvių kalbos ir literatūros instituto darbuotojas, "Vagos" leidyklos redaktorius. Bet artimiausi broliai - vertimai. Plačios savo veiklos pradmenis paveldėjo iš universitete jam dėčiusių iškilųjų asmenybių: V.Krėvės-Mickevičiaus, V.Mykoliaičio-Putino, A.Salio, B.Sruogos, P.Skardžiaus...

D.Urbo gulgės giesmė - M.Mažvydo Raštų žodynas. Deja, brangų puslapių kūrėjas jau neįspėjo išvysti ir paglostyti: talkinanti prof. Z.Zinkevičiui tesusėtas paruošti žodyno maketas. Jei žodynas pasiektų skaitytojus, tai Lietuvai nebūtų tokia skaudi jos kalbos dainiaus prarastis.

Iš širdies paminėjęs prie kapo velionį, artimas jo bičiulis, nueito kelio bendražygis Antanas Dilys grąžino D.Urbą mums dar kelerai akimirku, šviesiu blykstelėjimu užgoždamas dabarties nuosmukio realybę.

Antakalnio kalvelė priglaudė nedilstantčio atminimo žmonių mylėtoją, pašventusi jiems dvasinąjį savo gyvenimą.

Margarita Dvarionaitė